

Spicuiri Economice

Adaus lunar la „Libertatea“

Broșura 3.

N'avem orașe.

© mare scădere a ființei neamului nostru în această patrie, — la care par'că nimenea nu să gîndește!

Comitetului național.

Numărătoarea din urmă făcută în Ungaria, a scos mai strigător ca ori-cînd la iveală, de ce mare înșămățate sunt pentru dezvoltarea și întărirea unui popor, *orașele!* Arată acele date statistice, că maghiarimea a sporit în această țară în cei din urmă 10 ani, cu vre-o 9 la sută, din cari va fi vre-o 3—4 la sută sporul firesc al poporului lor, alte vre-o 2—3 la sută minciuni, și încă 2—3 la sută *sporce li-l'au dat orașele!* Căci în orașe îndeasă ei toate de-regătoriile, școlile mai mari, negoșul mai puternic, meseriile mai înaintate, — și așa ocîrmuirea statului, socotindu-se pe sine și de ocîrmuire a vișei maghiare din țară, apasă prin acestea tot mai mult pecetea maghiară pe înfășișarea orașelor. Apoi prin foi naționale, năroade de ungurești ce sunt, înflăcărează pe fiecare maghiar din oraș, *dela fișpan pînă la chelnerul din birt, să fie apostol viu al limbii maghiare, al simșirii maghiare și a tot ce e unguresc!* Și stăruind întru asta ani de ani, zeci și zeci de ani, au făcut din orașele țării aproape din toate, tot aștea focare, cuptoare de maghiarizare, cari își răvarsă focul lor, asupra jurului, pînă binișor departe.

Și dacă numărătorea din 1910, face aștea bucurie unguirilor, arăfîndu-le că mult au sporit (mai mult decît le

sunt puterile lor firești), apoi ei au a o mulțumî asta în înfîia linie cuptoarelor de foc maghiare: *orașelor!*

Sunt, în luptele pentru răzpire înainte a popoarelor, orașele aceea ce sunt grozavele tunuri de cetate și cele de pe corăbii, în războaiele!

Și în vreme ce Ungurii, cari sunt cam de 3 ori alîfa cîți noi Români în această țară (în adevăr abea's ceva mai mult ca de *doue* ori, dar ei să numără cu jidovii și și cu toate căzăturile dela popoarele slabe, a fi de 3 ori cîți noi), — au peste o sută de orașe, mai mari și mai mici, — în acelaș timp noi Români, necum să avem și noi a treia parte, așadar 20—30 de orașe, *nu avem nici macar unul!*

Iată o mare scădere în corpul nostru național!

Poporul nostru, fiindcă nu avem orașele noastre, e silît a intra și a să freca mereu de zidurile acestor cuptoare de foc maghiare, și pe ele a le hrăni și a le îngrășa cu rîul de bani ce varsă safele asupra orașelor.

Cea mai înaltă grijă a neamului nostru astăzi e: a să gîndi *să-și întemeze orașe*, ori să-și cucerească din cele ce azi sunt în mijlocul mării de Români, pe care le poate!

Și în privința alta cel mai chemat a chibzui, a stăruî, a pune lucrurile la cale, e Comitetul național. De neamul unguresc are grije guvernul din Pesta, ca conducere și națională, — de noi cine să poarte grija, dacă nu guvernul nostru național, care e Comitetul național? El ar trebui să-și pregătească un întreg plan strategic (de luptă, de cucerire) pentru care să lucreze zi și noapte, din răspuțeri! Și ar putea ajunge în scurtă vreme a-și vedea visul apropiat în măsură îmbucurătoare.

Din orașele de azi, ar avea să apese pecetea românească biruitoare în înfîia linie asupra alor patru: *Blaj, Brad, Orăștie și Caransebeș!*

Blajul și Bradul au și azi cîte două treimi din

locuitorii lor, români. Dar lamura românească din ele prea e în slujbe expuse: unii oameni conducători de biserică și școală, alții profesori ce să pot expune numai mai puțin în lupta națională care dă pecetea viuă, strigătoare, națională orașului. Aici ar trebui rînduite încă *așezeminte economice*, cari pe lingă că-s răsplătitoare, își dau și neaafîrnarea în mișcarea națională!

Orăștia are peste jumătate din locuitori Români. Prin așezemintele ei, prin fruntașii ei, e mai neafîrnătoare, mai militantă, decît cele două dinfii. O întărire încă a Românismului aci, și în curînd acest oraș va purta pecete românească mai viuă ca celelalte.

Caransebeșul, cu peste jumătate din locuitori Români, e aproape în starea Orăștiei.

Făgărașul, Bistrița, Sighișoara, au a treia parte a locuitorilor lor români. Aci ar trebui lucrat să se întărească și sporească românismul, ca să ajungă la majoritate! Și să fie și acestea cuibare din cari să se înalțe ca mîne orașe românești!

Acestea pentru orașele ce sunt azi printre Români și-s mai aproape a fi cucerite de Români.

Iar din comunele înfloritoare românești, cele mai vrednice, să fie povățuite și spriginite din răspuțeri a să preface în orașe! Aci ar fi în înfii linie *Săliștea* Sibiiului, care prin așezemintele ei, prin puterea ei, chiar prin negoțul ei, — vrednicește toată luarea aminte și îndemnul a să preface în oraș românesc, doar în cel mai românesc și mai strălucitor național!

Pentru odată, ca cea mai apropiată țintă, destul atît.

Până cînd Comitetul nostru național nu să va gîndi și *la astfel* de lucrări, nu-și va bate capul și cu astfel de planuri, — lucrarea lui e numai pe jumătate bună!..

A lucra pe terenul ce-l arătăm aci, însămnă a veni pe tărîmul muncii reale, grele, încete, dar sigure în pasul ei spre biruință și pufînd arăta din timp în timp *roade* pipăite, de care să fie fericită toată inima românească.

Folosindu-și toată înrîurirea lui și premergînd însuși cu pildă bună, — ceea-ce numai să vree, o poate face în fiecare zi!, — comitetul național ar putea duce multă viață nouă, putere nouă, economică și națională, în orașele viitoare românești, de care neamul are affia lipsă!

O O O

Încă tot nepufincioși...

— In ale industriei —

Astăzi măsurătorul bunei rînduirii economice ale unei țări, e arătarea că cite mărfuri aduce din străinătate în lăuntru țării sale, pentru cari să varsă rîuri de bani din lăuntru țării în afară, și cite mărfuri trimite țara în afară, pentru care curg banii din afară în lăuntru?

Țări bogate ca Anglia, Germania, Francia, America, — cînd își fac socoata, iese că au adus din afară mai puțină marfă (de cea de care în țara lor nu să află) și au trimis în afară ei mai multă, — așa că banii învîrțiți așa în marele negoț al țării, au mărit grămada de bani din lăuntru țării și nu au golit'o, vîrsîndu-i în străinătate.

Fiindcă peste tot, de cînd lumea așa a fost și așa e și azi, că pîrghia îmbogățirii statelor și a popoarelor e *negoțul*, iar negoțul acel stat poate purta în măsuri mai întinse, care are meseriile mai dezvoltate și fabrici mai înfloritoare, — apoi azi acele țări string mai mulți bani dela vecinele lor, care au acești rami de muncă mai desăvîrșiți.

Vorbînd despre negoțul peste tot al țării noastre cu țările vecine, despre trimisul de mărfuri și adusul din afară, o foaie economică din Pesta scrie:

„Oficiul de statistică a dat la lumină acum socotelile trimiterii de mărfuri din țară (export) și a adusului în țară (import) în cele dintîi 8 luni ale anului de față, și din acelea iese la iveală, că: aducerea de mărfuri

industriale (de fabrici) din afară în țară — în urma neputinței de care suferă industria noastră de fabrici!, — tot crește!, (adecă aducem tot mai mult!). A crescut mult aducerea de fer din afară, apoi de mașini, de cărbuni de peatră și de țesături (pînzărie de tot felul).

„Să simte însă, în același timp și o creștere a trimiterii în afară a lucrurilor de economie de cîmp. Mai ales să trimită tot mai mult grîul și fărina din Ungaria. S'au trimis în aceste 8 luni roadă de-a țarinelor (bucate, păstăioase), de 370 milioane coroane, cu 40 milioane mai mult ca anul trecut, iar vite s'au trimis în afară de 180 milioane, cu vre-o 50 mil. mai mult ca anul trecut. — Cel mai mare cumpărător și de bucate și de vite, e, pentru Ungaria, Austria. (Din bucate de 164 milioane trimise din Ianuar până 'n August, Austria a cumpărat de 156 milioane, adecă: aproape tot!).

Dar aducerea în țară a lucrurilor de fabrici, mașini, etc., a crescut și mai tare, încît totuși sume uriașe cîrg din țară în afară, după-ce subtragi prețul celor ieșite din cele aduse.

Da. Căci în țara asta conducătorii sorții ei, își sparg capul numai cu „politică“, cu întărirea... „limbii maghiare“, în loc să cheltuiască cît pot mai mult pentru întărirea industriei, înmulțirea fabricelor, înălțarea meseriașilor, — ca apoi, din mâinile lor să ai cu ce face negoț, să îți pept cu industria statelor vecine!

La noi să azvîrl milioanele pentru ajutorarea — teatraliștilor unguri cari umblă lela prin țară, fără nici un folos; apoi pentru împănarea țării cu mii de gendarmi și și tot felul de șpioni, și pentru alte nebunii ale politicilor dela cîrmă.

Urmarea apoi e, că atunci cînd e vorba de lucruri, cari arată tăria economică, puterea adevărată a unei țări, trebuie să se scrie că țara noastră e încă tot — neputincioasă!..

Ce sarcini apasă asupra statelor pentru finerea armatelor?

E știut, că războaiele între țări, ca și micile pîri ori părueli între oameni singuratici ce-și sunt vecini, — vin tot din lacomia unuia asupra bunului vecinului său. Sau apoi din răzbunare. Cel mai tare luase pe vremuri vecinului seu mai slab moșioara, țara ori o parte din ea, — acesta a tot înghițit durerea, și-a tot încheștat pumnii și și-a mușcat buzele, pîndind ziua cînd să-l afle nepregătit pe răpitor și să-i dea împrumutul înapoi, încă, dacă să poate, cu camătă!

Ori-cum ar fi, vădit lucru e, că războaiele pornesc din un simțămînt urît, dobitocesc, ticălos, al omului. Dacă oamniile ar fi buni, așa cum să silește bunăoară frumoasa lege creștinească, să-i facă, să nu poftească nimenea pe nedrept ce este a vecinului său, — atunci războaiele între oameni n'ar mai fi, de armate nu ar avea lipsă nime, și nici atîta sudoare cruntă de pe fruntea popoarelor nu s'ar răpi de ocîrmuirile țărilor pentru a fi băgată în puști, tunuri, gloanțe, și alte unelte cu putere de iad. Ci s'ar putea folosi gîrla aceea de bani, de avere scotocită din pungilor cetățenilor, — pentru școli, pentru cărți, pentru unelte nu de omorîre, ci de luminare a popoarelor! Și fața lumii în scurtă vreme cu totul alta ar fi!

Dar pînă e în om atîta răutate, ce vine de-odată cu el în lume, atîta lacomie, atîta pizmă, atîta simț sălbatic, animalic, — pînă atunci vor fi mereu războaiele, unele, murdare, de răpire; altele, nobile, de răzbunare asupra răpitorului de ieri.

Și ca să vedem ce pustiiri grozave face în averea popoarelor acest simț netrebnic ce să sălășluește în om și din pricina căruia trebuie să se țină atîta de mari armate, — lăsăm să urmeze, puse față în față, sumele pe cari le

cheltuesc azi statele felurite pentru armate și cari pentru școli! — Iată-le:

Țara:	Cheltue pt. armată	Cheltue pt. școli:
Austria	292 mil.	193 mil.
Ungaria	172 "	40 "
Germania	1112 "	372 "
Francia	1044 "	293 "
Anglia	1654 "	375 "
Italia	409 "	64 "
Rusia	768 "	60 "
Spania	180 "	45 "
Belgia	63 "	15 "
Danemarca	24 "	11 "
Svedia	89 "	19 "
Sirbia	20 "	6 "
România	42 "	20 "
Olanda	90 "	20 "
Norvegia	25 "	14 "
Portugalia	49 "	3 "
Grecia	27 "	5 "

În felul acesta statele europene cheltuesc pentru armatele lor 6233 milioane pe an, iar pentru școale, biserici, așezăminte de luminare a poporului, abia 1450 milioane, adică nici a 4-a parte!

Cu bucurie scoatem aci la iveală, că printre toate țările Europei, *România e printre cele dintii țări bine folositoare a averilor și dărilor: ea cheltuește în asemănare mult pentru școlile luminoase a poporului, anume pe jumătate atîta cît pentru armată!*, — pe cînd de pildă Ungaria nici a 4-a parte! Nu! Că guvernele acestei „fericite“ țări cheltuesc numai pentru cultura poporului m a g h i a r, iar pentru ale noastre popoare spun că nu-s bani!

Austria (în care stărea învățămîntului a ajuns asemenea la treaptă înaltă și bisericile-s ajutate bine de stat!), cheltuește apoi mai mult ca toate pentru școli: pe cînd dă pentru armată cam 300 milioane, dă pentru școli 200 mil.

Cifrele din icoana de mai sus, sunt foarte mult grăitoare!

O O O

Vitele albe.

Să știe că mai nou, vitele albe nu mai sunt prăsite în măsura de demult și că în unele țări numărul lor a scăzut tare față de trecut, luîndu-le locul vitele roșii, soiul elvețian. Statistica de mai jos ne arată care țări în ce măsură prețuesc încă vitele albe și le prăsesc. Vom arăta două rînduri de numeri, unii cari ne spun, cîte vite albe sunt de toate în cutare țară, și altele cari ne spun cîte vite cad pe kilometrul pătrat al țării? Iată arătarea :

	Oste milioane:	pe kilm. pătrat:
Statele Unite . . .	72 .	9
Rusia europ. . . .	39 .	7
Argentina	30 .	10
Germania	21 .	38
Austro-Ung. . . .	18 .	26
Franța	14 .	26
Anglia	12 .	37
Italia	6 .	22
Turcia europ. . . .	4 .	21
Suedia	2 $\frac{1}{2}$.	6
România	2 $\frac{1}{2}$.	20
Spania	2 .	4 $\frac{1}{2}$
Bulgaria	2 .	21
Danemarca	2 .	47

Din asta reese, că, după cît e întinderea țării, mai multe vite ține Danemarca, Germania, Anglia, — apoi cam în o formă de multe ține: Franța. Austroungaria, Italia, Bulgaria, România. Acestea însă și-ar mai putea spor mult numărul de vite, căci dacă Germania poate ținea peste tot luat cam 38 de vite pe kilometrul pătrat, — apoi de sigur că mai încap și pe hotarele țărilor acestora (în- tre cari și a noastră). Nu cunoaștem pricinile pentru cari nu să țin vite mai multe în alte țări, la noi în Ungaria

Însă, știm că pricina pentru care numărul vitelor, nu să dea nainte, dimpotrivă tot scade, să află în sfătoșenia guvernelor, cari au adus legi tare nepriincioase dezvoltării economiei de vite. Prin legile de țarină și de păduri, par'că anume urmăresc restrângerea ținerii de vite. Căci legile le-au făcut proprietarii mari de pe pusta Ungariei, grofii și baronii, cu moșii uriașe pe pustă, cari n'au lipsă ca și celelalte hotare ale țării, să poată ținea vite multe, căci cu cât vor fi încolo în țară vite mai puține, cu atita vor avea ale lor preț mai mare! Economii noștri toți, pretutindenea, ar ținea vite multe, o spun ei, să plîng chiar că nu le mai pot ținea, — așadar nu în nepriceperea lor ori lipsa lor de voință stă răul, ci în neputința de a le ținea, prea fiind strîmtorați de tot felul de opreliști ale legilor mai nouă aduse de dietă pentru economia dela țară.

America e și în privința asta mai fericită decît noi. În America, deși pe metrul pătrat cad mai puține vite ca pe la noi (fiindcă hotarul îi e foarte întins), dar de pildă în asemănare cu numărul locuitorilor, are atitea vite, încît cade aproape pe fiecare cap de om o vită! La 75 milioane locuitori, are 71 milioane vite albe, — afară de ce-or mai fi de alt soi. Pe cînd în țările noastre europene, abia să vin pe două capete, ba pe trei, și și numai pe patru capuri de locuitori, o vită. Urmarea e, că în America carnea e mai multă și mai lesne, — încît ne poate trimite și nouă (din Argentinia!). Ei o trimit pe tren pîn' la mare, apoi pe corăbii peste mare, și iară pe tren dela marginea mării pîn' la noi, — și tot ni-o pot da mai lesne decum o avem noi dela noi din țară, care n'am avut a o cărauși nicăiri! De ce? Căci au vite multe, și stăpînirile lor îi ajută a le ținea, și din asta urmează traiu ușor, ieftin, pentru toată țara.

La noi dimpotrivă.

Povește casnice.

PĂSTRAREA GRUMPENELOR.

— Sfat pentru ferirea lor de a să strica. —

Timpul din cale-afară nepriincios ce a urmat în toamna asta, a avut urmarea rea, că grumpenele s'au păstrat rău în pământ, cele ce le au oamenii să strică ușor, așa că economii, și toate familiile, au pagube simțite pe urma acestui năcaz.

Gazdele să ajută contra stricării prea timpurii a grumpenelor așa, că le mișcă, le 'ntorc, din vreme 'n vreme, și prin asta de fapt împedecă încolțirea lor, care e una din pricinile stricării rezezi. Așadar acei cari nu au grumpene în cătățimi mari, să pot ajuta în felul acesta: Să le întoarcă din cînd în cînd, să le miște, și le vor sta grumpenele mult mai îndelung decît dacă le vor lăsa să zacă în starea în care le-au pus cînd le-au scos din pământ.

Dar cei cari au cătățimi mai mari, au vagoane de grumpene, aceia nu pot întoarce la ele, că e lucru greu și anevoios. Acestora li-se recomandă de economii cu praxă mare, următoarele:

Cu un cuțit ascuțit să împungi ochii de încolțire a crumpenei! Lucrul acesta îl poate face un băiat ori o fetiță, împungînd 10—12 hectolitre la zi. Le jugănește, și prin asta grumpăna nu numai că nu mai încolțește, ci încă să face mult mai bună ca mai înainte, să formează în ea zăhar care o îndulcește și o face mult mai plăcută la mîncare. Să formează în ele zăhar ca cel din napii de zăhar.

Al doilea fel de păstrare e: să spălăm grumpenele în apă în care am topit două procente de acid sulfuric (a-l cere așa din apotecă). Grumpenele spălate în această amestecătură, își perd cu totul puterea de încolțire!

Ori-care din aceste două feluri de apărare, contra creșterii grumpenelor în pivniță, vrem să-l folosim, — apoi să nu-l lăsăm până grumpenele au și crescut, ci să le împungem ori să le spălăm înainte de încolțire. Anume: la grumpenele timpurii, să facem acest lucru în jumătatea a doua alui Decembre, cel mai târziu în Ianuarie, iar la grumpenele târzii, prin Februar.

Încolțirea să întâmplă în paguba bunătății grumpenelor. Colțul acela sugerează ce e mai bun în ele și de aceea e spre folosul omului să și apere încă la vreme grumpenele de încolțire.

ȘTIRI ECONOMICE

Lecție strașnică.

Infinitu-s'a în Deva, mai acu-s doi ani, o societate pe acții cu titlul pompos: „Mezőgazdasági Iparfejlesztő és Kereskedelmi Részvénytársaság“, adică: „Societatea acționară comercială pentru dezvoltarea industriei agricole“.

Capitalul de acții 1.000.000 (un milion) coroane. Scopul nu ar fi tocmai rău, ba chiar folositor comitatului întreg, dacă s'ar lucra înțelepțește și cu toată cruțarea de cheltueli mari, până la întărirea Societății.

Să vede însă, că domnii puși la conducerea trebilor, nu au lucrat cu prevederea și grija trebuitoare, căci chiar în anul dintâi, societatea și-a încheiat socotetile cu mari perderi, — în anul al doilea iarăș cu perderi! Astfel dar acționarii, în loc să capete ceva dividendă (interese) după acțiunile lor, pot fluera a pagubă, așteptând alți ani mai norocoși, de s-o îndura Dzeu, căci conducătorii societății să prea îndură la frunză și la iarbă și la de ăia cu perciuni, dându-le marfă cu nemiluita, neputînd apoi scoate mai mult banii pentru ea. Astfel de datorii ce nu să mai

pot scoate, a avut societatea și în anul acesta 94.623 coroane, cari trebuie să se steargă! De aici perdere, în loc de câștig.

Nu am avea nimic cu această societate evreo-ungurească și cu datoriile ei. Dar ne doare, că aici să perd și bani românești. Să știe doar, că „Ardeleana“ noastră a cumpărat acții de 25.000 coroane. Nu vrem să răscolim patimi, nici să învinuim pe cineva, dar la timpul său stăruit-am ca banca noastră să nu se amestece în societatea străină! Ni-s'a răspuns, că se amestecă pentru „ca să învețe“! Ei, dar tot atunci am înființat în Orăștie tovărășia românească pentru asigurarea vitelor, rugînd pe „Ardeleana“ să ne dea și ea ajutor. Ni-s'a răspuns, că în tovărășia noastră nu vede chezeșie, și nu ne-a ajutat nici cu un filer!

Aici vedem noi păcatele trecutului, cari dorim să nu să mai facă! Să fie cele 25.000 coroane dela societatea evreo-ungurească din Deva și alte 5—7 mii dela o bancă bancrotă din Pesta, — spre deplină învățătură și luminare, nu numai unor domni din Orăștie, ci tuturor băncilor românești, ca: în întreprinderi străine să nu se bage, în societăți străine să nu se amestece, că ies cu degetele arse! Avem noi destule năcazuri și nevoi în toate părțile! Mai bine să lecuim acestea, cu banii ce-i aruncăm în vînt printre străini „ca să învățăm“ a-i perde.

*

Starea sămănăturilor României. Ploile dese și mari, timpul pesomorit, foarte umed și rece, avînd dese înghețuri peste noapte, brumă groasă, lapoviță și ninsoare timpurie, au făcut mari stricăciuni lucrărilor economice în cîmp, împedecînd lucrările pregătitoare și sămănăturile pentru anul viitor. Căile și drumurile s-au desfundat, îngreunînd cu totul cărăturile. Din pricina apei și a noroiului, nu s-a putut culege în multe părți cucuruzul, Sămănările s-au făcut abia pe a treia parte.

Cucuruzul e mult, dar nu s-a copt și nu s'a uscat pretutindeni, așa că acuma se strică. Cocenii s-au înegrit pe câmpuri.

Strugurii au rămas necoți, dînd mult vin acru și cu miros de mucegaiu.

Nutrețurile s-au stricat și ele în mare parte.

Tocmai așa stăm și în Transilvania și Ungaria, ba în multe privințe mai rău. Cucuruzul se strică pe podurile caselor și în cotărți. Altfel ar fi destul. Grîul iarăș a încolțit pe câmpuri, care nu a apucat să fie îmblătit cu graba.

Nu-i mare lucru, ca la primăvară să se scumpească toate bucatele. De aceea recomandăm celor lipsiți, ca, întrucît pot, să se îngrijească de pe acuma!

*

Prețul bucatelor în România. Fiîndcă nu peste mult iarăși va veni timpul să aducem cucuruz din România, e bine să știm cum umblă prețurile aici. Iată lista ce o văd însemnată pentru ziua de 20 Novembre la Bursa de bucate din Brăila:

Grîul cel mai bun	Lei. 18.50 de 100 kgrm.
„ mijlociu	„ 18.— „ „ „
„ slab	„ 17.10 „ „ „
Porumb (cucuruz)	„ 13.— „ „ „
Orz	„ 14.70 „ „ „
Ovăș	„ 15.20 „ „ „
Săcară	„ 13.60 „ „ „
Fasole	„ 22.50 „ „ „

În alt număr am arătat și vama ce se plătește la adusul de bucate.

În zilele de 8—15 Novembre s'au trimis în țări străine din Brăila 1778 vagoane, iar din Galați 412 vagoane, mai ales în Turcia, apoi în Italia, Austro-Ungaria, Germania, Anglia, Belgia, Olanda.

*

Tîrgul de prune uscate în Ungaria. La noi se aduceau cele mai multe prune uscate din Bosnia și Sîrbia.

Cum de data asta în Bosnia au fost puține prune, iar din Serbia nu aducem din pricina războiului și a încurcăturilor militare, să vor aduce prune din Basarabia.

*

Lapte măestrit. Profesorul Riegler din Cluj și-a bătut mult capul cu întrebarea, că oare nu s'ar putea pregăti lapte măesrit, din plante? Că vita numai plante mîncă, și din ele să pregătește laptele trecînd prin organismul ei. A cercetat laptele cu de-amănuntul, a văzut din ce părți stă și a cercat a alege acele materii și apoi a le amesteca așa, ca să dea lapte. Și a reușit a fabrica un lapte măestrit, de plante, ce e aproape deopotrivă cu laptele de vacă. S'au făcut probe cu acest lapte, și s'a dovedit, că la oameni sănătoși, cari s'au hrănit cu laptele măestrit în locul celui de vite, nu s'a ivit nici o greutate ori tulburare a mistuirii (a lucrării stomacului). S'au făcut probe în casa de nebuni, cu cei închiși acolo, și medicii spun, că nu bagă de samă nici o deosebire la hrănirea cu lapte măestrit față de cel adevărat. Iar în Azilul de crescut copii săraci (și găsiți), probele au dat la un copil chiar sfîrșituri uimitoare, dezvoltîndu-l și întărindu-l în mod bălător la ochi, mai bine ca pe copiii hrăniți cu lapte natural. Asta ci-că vine de acolo, că în laptele măestrit e pusă mai multă materie întăritoare.

Să vor începe acum probe la Academia economică din Cluj, unde să vor face cercetări cu toate mijloacele științei, ca să vadă încît acest lapte să apropie de cel adevărat? În întîia linie să fac probe, prin cari să se statorească mijloacele și măsurile, cu cari să poți deosebi laptele măestrit de cel adevărat?

Abia a ieșit vestea acestui lapte, și mulțime de firme vînzătoare de lapte, au cerut știri și amănunte, căci și ele voesc să cumpere. Anume au făcut întrebări 50 de firme din 50 de orașe din Ungaria, 45 din Germania, 14 din Austria, 2 din Anglia, 7 din Elveția, 5 din Franca, 7 din Belgia, etc.

Lucrul nu e încă desăvârșit, dar să prevadă o desăvârșire a lui, și atunci lumea poate să ajungă la un mijloc de traiu, care să mai ajute, față de scumpetea ce crește într-una în chip îngrigitor.

Precum contra scumpetei cărnii, să luptă lumea prin folosirea cărnii de cal, mai nou și de cîne, — (în România prin pește mai mult), — așa va să se ajute și cu laptele măestrit.

*

Pentru meseriași. Părinții, cari doresc a da pruncii lor la meserii bune sau la negoț, să se adreseze subscrisului — în Timișoara, (Gyárvaros, Muzslay utca 23) care le caut pe cit pot locuri și-i așez. Emeric Andreescu, inspectorul Reuniunii meseriașilor.

*

12.000 de automobile — armatei. O știre care nu va rămînea fără umări pentru umerii încărcăți și așa pîn' la încovoicare a bietilor locuitori și plătitori de dări ai țării. Să vestește din Pesta, că conducerea armatei noastre austro-ungare, s'a apucat să înzestreze armata cu ceva nou: cu *automobile* (trăsuri mîinate nu cu cai, ci cu benzină, cu motorul!), și ci-că va cumpăra pentru armata întreagă nu mai puțin ca 12.000 de automobile! Fiecare automobil (fiindcă armata nu primește decît ceva sănătos, greu, bine fabricat!), va costa cel puțin 40 - 50 000 coroane. Fă socoteala și vezi cîte milioane cere spre înghițire și numai acest lucru, ce să cere ca ceva nou, pentru armată! Armata, să spune, are lipsă neapărată de ele, pentru slujba de stafeți ducători de știri și de porunci de colo-colo pe cîmpul de luptă, - și nu este scăpare de a i-le da! Le cere, și trebuie să i-să dea!

Iar pe lângă automobile, ca mîne să vor cere zeci și sute de mașini de zburat, divizii întregi zburătoare! Apoi ca tunurile să fie trase de automobile duse cu motorul în loc de cai; apoi încă atîtea și atîtea corăbii de cele mări de războiu! Nu mai știi unde o să iasă acusi cheltue-lile armatelor! Că costă fiecare armată azi atîta în timp de pace, încît pare că în tot anul am perde o bătae și am plăti o dare de supunere unui stat vecin!

Pentru grosul poporului, aceste nesfîrșite înarmări, sunt ceva îngrozitor! Și nici vorbă să vină un stat la min-

tea de a merge cu pilda înainte, nu în a să înarma tot mai greu, ci a să ușura de atîta armată!

Dar trebuie să vie și zilele acelea, căci altfel popoarele vor cădea de sărace, stoarse prin nesfîrșitele cereri și urcări a dărilor, pentru armate!

*

Gazul pămîntean dela Șarmășel începe să fie folosit. Precum să vestește din Tîrgul Murășului (Murăș-Vașarhei), la Șarmășel s'au început lucrările pentru conducerea găzului subpămîntean descoperit acolo. El va prins din fîntinile din care izvorește, și condus prin țevi, trecînd prin Balda, Frata și Agîrbici, pîn' la Turda (cale de 52 kilometri) unde să va folosi pentru mînarea fabricii chimice ce să înființează anume în acest scop. Va întrebuița 80.000 de metri cubici de gaz pe zi. Dela Turda conductul de țevi va merge pîn' la Uioara (alți 26 kilometri).

Cheltuelile conductului urcă la un milion și jumătate coroane, pe care le poartă statul, luînd apoi arîndă dela cei ce folosesc gazul. Totuși le va veni puterea de mînarea a fabricilor întreit de ieftin ca mînate cu foc ori cu benzină

*

Stărpirea „mătasei“ din livezi. Ministeriul reg. n. de agricultură face cunostu, că, după dările de samă ce le-u primit dela raportorii economici din țară, mătasa (rîia) s'a sporit în anul de față așa de tare în trifoști și luțer-niști, ba pe alocurea și în fînățele obicnuite, — încît ea începe a fi curat o primejdie pentru economia de vite!

De aceea ministrul s'a simțit îndemnat a da o scrisoare circulară către deregătoriile din țară, să urmărească cu toată asprimea ducerea în deplinire a poruncilor ce sunt date pentru stărpirea mătasei din livezi! Pe cei-ce, cu nesocotirea atît a prescrișelor legii, cît și a binelui lor înșiși, nu-și curățe livezile de această plagă a nutrețelor, — să-i pedepsească!